

Rozbor rakouského vzdělávacího systému

Úvod

Analyzovat rakouský vzdělávací systém budu z několika důvodů. Za prvé, s Rakouskem jsme tvořili 300 let jeden stát. Nyní máme za sebou jednu třetinu této doby, co jsme dva oddělené státy. Podle mě je tedy zajímavé se podívat, jak jsme se od rozdělení v oblasti školství a vzdělávání posunuli, co je stejné, co je jiné.

Vědecké práce se píše proto, abychom seznámili ostatní s výsledky svého zkoumání. V případě školních prací, jako je např. tato, tak činíme především proto, abychom se o tématu něco sami dověděli. Čili další cíl je, abych se sám seznámil s nějakým dalším vzdělávacím systémem a tím rozšířil své obzory na tomto poli.

Rakousko nebylo pro napsání této práce pro mé spolužáky atraktivní zamě, jakými byly např. Spojené království či Finsko. Zvolil jsem si tedy tuto zemi také proto, že se nerad strkám ve frontě na nedostatkové zboží. To je mj. také jeden z důvodů, proč jsem si za svou profesi zvolil učitelství fyziky. Na Titaniku bych se pravděpodobně utopil.

Teoretický základ

struktura vzdělávacího systému, vazba na ISCED

ISCED 0 – předškolní vzdělávání

předškolní výchovu v Rakousku zajišťují kojenecké jesle (Sauglingskrippe) pro děti od věku 8 týdnů do 1 roku, jesle (Kinderkrippe) pro děti od jednoho do tří let a mateřské školy (Kindergarten) pro děti od 3 do 6 let. Výchovná činnost mateřských škol není stanovena osnovami, je tedy velice rozmanitá.

Šestileté děti, které nejsou zralé na školní docházku, mohou navštěvovat předškolní skupiny nebo předškolní třídy (Vorschulgruppen resp. Vorschulklassen).

ISCED 1 – základní vzdělávání

Na této úrovni poskytuje rakouský systém 6 – 10 letým dětem společné elementární vzdělání v základní škole (Volksschule). V posledním, 4. ročníku dává škola dětem doporučení, jakou další cestu by si měly zvolit.

ISCED 2 – sekundární vzdělávání I

Dříve sem patřila především Hlavní škola (Hauptschule) a Nižší stupeň všeobecně vzdělávací školy (tzv. AHS), obojí čtyřleté. Hlavní škola bývala nejrozšířenějším typem tohoto vzdělávacího cyklu. Postupně se přeměňovaly na Nové střední školy (Neue Mittelschule - NMS). Od školního roku 2015/2016 byly již všechny hlavní školy přeměněny na nové střední školy.

AHS lze připodobnit k nižším stupňům osmiletých gymnázií. Požadavky na žáky jsou vyšší a předpokládá se u nich další studium na vysoké škole. Rozdíl je v tom, že jako typ školy neexistuje samostatně. Ve 3. ročníku dochází k diferenciaci na gymnázium, reálné gymnázium a hospodářské gymnázium, každé s důrazem na odlišné předměty.

Jelikož povinná školní docházka v Rakousku je 9letá, poslední ročník povinné docházky je pro žáky 1. ročníkem vyššího sekundárního vzdělávání. Pro žáky, kteří chtějí nastoupit do učebního poměru, tedy existuje ještě 9. tzv. polytechnický ročník (Polytechnische Lehrgang).

ISCED 3 – sekundární vzdělávání II

Sem patří vyšší čtyřletý cyklus AHS, první tři roky Odborné vyšší školy, dále různě dlouho trvající odborné střední školy a učňovské školství.

ISCED 4 – neakademické postsekundární, neterciární vzdělávání

Patří sem zdravotnické a ošetrovatelské školy, některé kurzy na univerzitách a technických vysokých školách (Fachhochschulen).

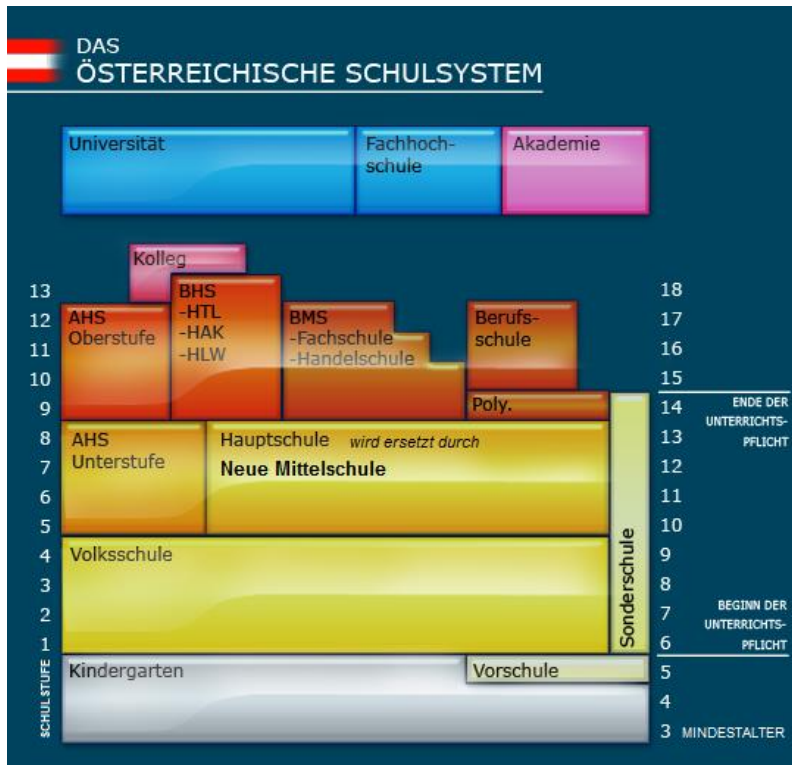
ISCED 5 – terciární, akademické vzdělávání

Pátá úroveň klasifikace ISCED je určena pro všechny postsekundární tituly, které obvykle propůjčují absolventům praktické znalosti, dovednosti a kompetence. Pátý stupeň zahrnuje odborné vyšší školy od 4. ročníku, školy pro pracující, koleje (kollegs) a některé kurzy na vysokých školách. Tyto programy lze také definovat jako první část bakalářského programu.

ISCED 6 zahrnuje bakalářské programy na univerzitách, na technických vysokých školách a na učitelských vysokých školách.

ISCED 7 zahrnuje magisterské programy na vysokých školách, technických vysokých školách a univerzitách pro učitele.

ISCED 8 zahrnuje nejvyšší formy vysokoškolského vzdělávání, postgraduální studia a habilitace.

Rakouský školní systém. https://de.wikipedia.org/wiki/Bildungssystem_in_%C3%96sterreich

Typy středních škol

Vyšší všeobecně vzdělávací střední škola (Allgemeine bildende höhere schule – oberstufe - AHS)

Narážíme na problémy s překladem. Höhere schule znamená doslova vyšší škola, v českém kontextu ale škola odpovídá čtyřleté střední škole s nástupem po 8. ročníku základní školy. Je možné se na ní dostat jak z nižší AHS, tak z NMS.

AHS je již ve 3. stupni nižšího cyklu diferencovaná na gymnázia (Gymnasium) s důrazem na jazyky včetně jazyků mrtvých (latina, řečtina), reálná gymnázia (Realgymnasium) s důrazem na matematiku, deskriptivní geometrii a přírodní vědy a hospodářská gymnázia (Wirtschaftskundliches Realgymnasium) s důrazem na nauku o hospodářství, biologii a ekologickou výchovu, ale i psychologii či filosofii. Studium na AHS je zakončenou maturitní zkouškou (Matura), jejíž získání opravňuje ke vstupu na univerzity, technické vysoké školy, vysoké školy pro přípravu učitelů aj.

Učňovské školství

Rakouští žáci, kteří chtějí nastoupit do učení, musí absolvovat ještě dodatečný rok povinné školní docházky. Výuka má podobu duálního systému, tj. Kombinované přípravy na učňovských (Berufsschulen) a v podnicích. Učení probíhá po dobu 2-4 let. Po tuto dobu učni dochází i do školy, kde tráví 20-25% času. Tuto školní docházku mohou absolvovat buď celoročně, jeden den v týdnu, nebo jako nejméně 8týdenní nepřetržitý kurs. Učení je zakončeno výuční zkouškou a udělením certifikátu nebo kvalifikačního oprávnění. V 90. letech vznikla iniciativa učňovství s maturitou, která učňům umožňuje dodatečné vzdělání a získání maturitní zkoušky, čímž se jim otvírá cesta k vysokoškolskému vzdělání.

Odborné střední školy (Berufsbildende mittlere Schulen - BMS)

Tyto školy poskytují odbornou přípravu i všeobecné vzdělání. Navazují na 8. ročník základní školy. Z pravidla trvají 3 roky a jsou zakončeny certifikátem. Dodatečné 2 – 3leté nástavbové studium umožňuje získání maturitní zkoušky.

Odborné vyšší školy (Berufsbildende höhere Schulen - BHS)

Tyto školy zprostředkovávají hlubší všeobecné i odborné vzdělání. Taktéž navazují na 8. ročník základní školy, trvají však 5 let a jsou zakončeny maturitní zkouškou, absolventi tedy mohou vstoupit na univerzity, technické a další vysoké školy. Na tuto školu lze přestoupit i během studia z BMS, je-li to škola vzdělávající ve stejném oboru. Počet studentů na těchto typech škol převyšuje počet studentů na AHS a jejich popularita zdá se růst.

Zkoušky zakončující vyšší sekundární vzdělávání

Nová maturita (Matura Neu)

Od školního roku 2015/2016 se na všeobecných střední školách a vyšších odborných školách skládá standardizovaná nová maturita. V důsledku rozdílů kurikula na AHS a BHS má i maturita na těchto institucích odlišnou podobu, konkrétně se liší v matematice a cizích jazycích.

Na AHS studenti skládají písemnou část v celém Rakousku v jeden den, všichni píší tentýž standardizovaný test. Ústní část zkoušky je v kompetenci školy a žakových učitelů. V rámci ústní zkoušky probíhá prezentace odborné práce na zvolené téma.

Na BHS skládají písemnou část zkoušky také v jeden den. Texty ve zkoušce z cizího jazyka jsou odborného rázu, matematika je zaměřená na aplikace. Ústní zkouška je taktéž v kompetenci školy. Žáci píší odbornou práci zaměřenou dle druhu studia, zhusta ve spolupráci s podnikem.

Oficiální překlad názvu zkoušky do angličtiny zní „matriculation examination“, čímž přímo naznačují, že tato zkouška uvádí abiturienta na vysokou školu.

Výuční zkouška

Učňové, kteří splnili dobu výuky na zvoleném oboru, skládají výuční zkoušku, která má pouze praktickou část. Má-li takovýto člověk záslusk na vyšší vzdělání, musí splnit přijímací zkoušku vyššího vzdělávání sestávající se němčiny, matematiky a cizího jazyka. Na tuto zkoušku se mohou připravovat již během učňovských let docházením do přípravných kurzů

Rozbor, úvaha

K problematice jsem přistupoval s velmi mlhavou předchozí znalostí rakouského školního systému. Měl jsem jakési povědomí o německém systému, v němž dochází v nízkém věku k diferenciaci, a takovéto zařazení se jen těžko mění. O to víc mě překvapilo, jak propustný současný rakouský systém je. Ve 4. třídě si sice volíte, zda své dítě pošlete do nové střední školy nebo na AHS, nicméně první dva roky se stejně učí podle stejných osnov. Na nižší AHS umísťují rodiče své děti s dobrým prospěchem i tehdy, pokud nejsou přesvědčení o jeho budoucí akademické dráze, ale prostě proto, že je to nejlepší škola v dosahu jejich bydliště. Na vyšší AHS se poté mohou dostat i děti z nové střední školy, a naopak děti z nižší AHS mohou vstupovat na BMS či BHS, a zhusta se tak i děje. Mohou na ně vstoupit i tehdy, mají-li za sebou jeden či více ročníků vyšší AHS. Maturitou nekončí všechny střední školy, nicméně skrze dodatečné kurzy či nástavby ji může získat kdokoliv ze středního školství.

U učňovského školství mi přijde sympatické, jak je zaměřené prakticky, že většinu času tráví učni přímo v nějakém podniku.

U nás přetřhl tradici rakouských a později československých gymnázií komunistický režim, v Rakousku tuto tradici zvolna odvádá čas, nicméně nějaké zbytky tu stále jsou. AHS se dělí do několika typů, v klasickém gymnáziu se žáci učí latinu a řečtinu, na gymnáziích reálných je kladen

Jan Fejt, f8.jan@seznam.cz , NPED035

důraz mimo jiné na deskriptivní geometrii. To je přímý odkaz gymnázií jak existovaly u nás na přelomu 19. a 20. století.

Obecně jsou v rakouském školství cítit mohutné změny, ať už vytvořením nové střední školy, tak zavedením nové maturity.

Zdroje:

[1] JEŽKOVÁ, Věra a Eliška WALTEROVÁ. *Vzdělávání v zemích Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-86039-19-6.

[2] Internationale standardklassifikation im bildungswesen, dostupné online. [cit. 19. 7. 2020]
<https://www.bildungssystem.at/isced-klassifikation/internationale-standardklassifikation-im-bildungswesen>

[3] Education in Austria 2016/17, dostupné online, [cit. 19. 7. 2020]
http://www.schulpsychologie.at/fileadmin/upload/bildungsinformation/bw_engl.pdf

[4] Maturitu nezíská v Rakousku jen tak někdo. dostupné online, [cit. 19. 7. 2020]
<https://www.rodicevitani.cz/skolstvi/zahranicni-inspirace/maturitu-neziska-rakousku-jen-nekdo-nemaji-nektere-ucitelky-rika-ceska-zijici-ve-vidni/>